

se prisjetiti da nikome ne pada na pamet da na pr. Grčku naziva "balkanskom" zemljom, iako, ako se tko nalazi na poluotoku, onda su to Grci.

Hrvatska je, gledano geografski a i civilizacijski, istodobno srednjoeuropska, mediteranska, podunavska i panonska zemlja, te nema nikakve osnove smještati je na nekakav izfabricirani "zapadni Balkan".

Osjećamo se vrlo neugodno kada nas zovu 'balkancima'. Taj pojam je kroz cijelo XX. st. poprimao sve pejorativnije značenje. Jasno je zašto. Stegne nas u grlu kad to čujemo, ali negdje u sebi kroz zube priznajemo: Sto možemo, kad to jesmo. Ili se pak, rezignirani, već i sami počinjemo častiti tim "počasnim" nazivom. Kamo smo "arivali"? - rekli bi naši stari! A sve je to omogućila jedna neutemeljena, besmislena riječ kojom se dala manipulirati i u mnogočemu izmanipulirati novija povijest nekoliko naroda. I to se još uvijek čini, ona još uvijek svojoj svrsi dobro služi. Najtragičnije je u cijeloj toj priči ipak to, da smo je mi Hrvati potpuno nekritički prihvatili i prihvaćamo je kao nešto samo po sebi razumljivo. Ni struka u Hrvatskoj nije reagirala i nije upozorila javnost. Ako možda i jest, onda je to bilo potpuno anemično i sasvim neefikasno. Jer svi mi "znamo" da živimo na Balkanu. Je li nas netko upozorio o čemu se radi? A skupo smo to platili i plaćamo.

Uostalom potpuno se isto događa i danas s obzirom na nove pojmove i sintagme koje se uvode i nameću s isključivo manipulatorskim ciljevima. Oni koji bi ih trebali najprije razumjeti i upozoriti javnost, šute. Možda se boje se da bi im netko predbacio da su "cjepidlake"?

Ovaj je napis, poštovani čitatelju, pisan sa dvostrukom svrhom. Ako ne spadaš među one rijetke kojima je ova priča s Balkanom poznata, onda će Ti i ovaj dio biti koristan. No još važnije od toga meni je bilo na srcu ovim primjerom potkrijepiti onih par uvodnih teza kojima sam upozorio na neslučenu "snagu riječi". Netko reče da su sve revolucije počele riječima. Ne misli se na mnogo riječi nego na određene riječi koje su kao barjak pronijele neku ideju kroz mase. Sjetite sa samo francuske revolucije: Jednakost, bratstvo, sloboda. Riječi su imale upravo 'zavodničko' značenje. To što su ljudima u ime jednakosti i bratstva donijele giljotinu i krv, u ime slobode samovolju, diktaturu i plamen rata koji je uskoro zahvatio čitavu Europu kao nikada do tada (Napoleon), govori samo kako opasne riječi mogu biti, kada se ne zna što se zapravo iza njih skriva.

I danas se u svijetu zbiva jedna kulturna revolucija kojoj je cilj promijeniti čovjeka, promijeniti mu svjetonazor, promijeniti mu međusobne odnose, promijeniti mu shvaćanje sebe samoga... Velika se bitka bje upravo riječima: neke se riječi ubijaju, guše, degradiraju, drugima se mijenja sadržaj, treće se nove stvaraju i uvode da bi se tek naknadno doznalo što one zapravo znače, itd.

Možda će biti prilike i to na nekim drugim primjerima ilustrirati.

NR

Istina nije proizvod diskusije, ona joj prethodi.

Luigi Giussani

Izdaje: ŽUPNI URED RISIKA, 51516 Vrbnik; e-mail: nikola.radic@ri.t-com.hr

SVETO IME

župni bilten - RISIKA

VI. NEDJ. KROZ GOD - 13.02.2011.

Broj: 7(194)

SNAGA RIJEČI

Danas ljudi vrlo olako prihvaćaju i stavljaju u svakodnevnu uporabu razne nove riječi i sintagme (izraze), a da pri tom vrlo često ili ne razumiju njihov smisao, ili ga razumiju tek djelomično, a nerijetko i krivo. Pri tom - dodatno - zaboravljamo, odnosno, ne razmišljamo uopće o tome da je svaki takav izraz negdje nastao, da ga je netko bacio u opticaj i da to (redovito) nije učinio samo tako nego je pri tom imao neki cilj, da je njime htio nešto postići. To nije morao biti jedan čovjek, redovito je to bila grupa ljudi ili institucija, dok mi mislimo da su te riječi nastale slučajno ili nekakvom prirodnom logikom. Redovita im je zajednička karakteristika da nisu jasno definirane, što dovodi do toga da ih na kraju definira tko kako hoće, ili pak prema prilikama kako iste sugeriraju. Danas takvih riječi ima u opticaju jako puno i njihova je manipulativna snaga enormno velika.

Ljudi to teško vjeruju. Pogotovo teško vjeruju da su nehotec žrtve tih manipulacija.

Ovime sam otvorio jednu silno važnu temu, no ne mogu je ovdje šire obrađivati. Nabaciti samo nešto o tako važnom problemu, a ne ga pokušati pobliže objasniti možda ne bi bilo pošteno. Ali morao sam barem toliko reći kao uvod, jer želim pokazati kako se tragično odrazilo olako prihvaćanje jedne takve "riječi" koja je obilježila našu noviju povijest, a i sada nas vrlo neugodno pritišće.

Svi podaci koje u donjem napisu navodim preuzeti su iz članka sveuč. prof. dr. Dragutina Feletara (koji je bio i dekan PMF-a u Zagrebu) objavljenog u časopisu Meridijani (siječanj 2010). Nemam nikakvog razloga sumnjati u ozbiljnost navedenog članka. Naslovit ću ovaj tekst slično kao i on

BALKAN - NEPOSTOJEĆI POLUOTOK

U Hrvatskoj se javnosti gotovo svakodnevno koriste riječi "Zapadni Balkan", balkanske zemlje, Balkanski poluotok, ili jednostavno Balkan.

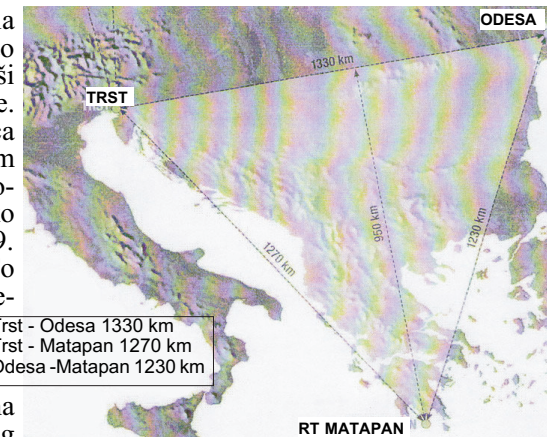
No pogledajmo što je to Balkan najprije sa geografskog stajališta. To bi trebao biti zemljopisni pojam kojim se naziva jedan europski poluotok (poput Apeninskog, Pirinejskog i dr.) Poluotokom se u zemljopisu naziva dio kopna koji je isturen u more i to tako, da su mu - kad ga se gleda kao trokut - morske stranice duže od kopnene. Pokušajte zamisliti obratnu situaciju pa ćete vidjeti da to nitko ne naziva poluotokom. No upravo to se dešava s "Balkanskim poluotokom". Njegova je kopnena stranica od Trsta do Odese duga 1330 km, dok su mu morske stranice Trst - rt Matapan (na Peloponezu) 1270 km, a Odesa - Matapan 1230 km. Dakle obje su kraće od kopnene stranice. Da bi ti geografski parametri bili još nevjerojatniji valja spomenuti da je Trstu luka Rostock na Baltičkom moru bliža od Odese za skoro 400 km.

Kako je ipak došlo do tog apsurdnog geografskog pojma i naziva Balkan?

Francuski geolog **Ami Boué** (1794.- 1881.) u jednom je svom radu Staru planinu na sjeveru Bugarske nazvao Balkan (balkan ili balkanar je inače turska riječ i znači šumovite planine). Taj gorski masiv dug je oko 600 km, a najviši mu je vrh 2.376 m.

Kako to obično biva kada nam stranci daju imena, njemački je geograf **J. A. Zeune** (1809.) u jednom svom radu upotrijebio naziv Balkanski poluotok misleći da je planina Balkan dominirajući planinski masiv u tom dijelu Europe, što

uopće nije točno i što je bila njegova obična greška, jer je to napisao napamet ne proučivši karte i atlas tog dijela Europe. No do ozbiljnijih posljedica zbog te greške u geografskom nazivlju Europe tada nije došlo, nego su taj naziv preko francuske literature potkraj 19. st. "otkrili" srpski geografi. To se poglavito odnosi na najvećeg srpskog geografa **Jovana Cvijića** (1865. - 1927.). Nasuprot nizu europskih geografa koji su ukazivali na nelogičnost proglašenja ovog dijela Europe poluotokom, Cvijić i njegovi sljedbenici čvrsto su se "uhvatili" za taj geografski termin.

Doduše ni tada, pa ni danas, nije jasno kuda zapravo teče granica između "Balkanskog poluotoka" i ostatka Europe. No ostavimo taj problem po strani.

Zašto je Cvijić tako uporno htio afirmirati pojam Balkana, što je uvelike i uspio zahvaljujući svom znanstvenom autoritetu (bio je rektor Beogradskog univerziteta i predsjednik SANU-a)?

Volio je da ga zovu "balkanologom". On naime nije bio samo geograf nego i etnolog i političar. Kao takav upregao je sve svoje snage u afirmaciju srpske nacionalne ideje i širenja srpske dominacije na cijeli prostor južnih Slavena. U tom mu je smislu Balkansko poluostrvo odlično poslužilo da bi povezao sva "balkanska plemena" i potkrijepio opravdanost tzv. "balkanske historijske tradicije". U toj tradiciji postoji naime i razvija se ideja sjedinjenja svih tih "balkanskih plemena" koja su slijedom povijesti postala nešto različita, ali su svi njihovi pripadnici zapravo srpskoga podrijetla.

Cvijić tu tzv. balkansku historijsku tradiciju tumači kroz nekoliko "znanstvenih" zaključaka o južnoslavenskim narodima ("plemenima"). Evo nekih njegovih teza: Srbi su u vrijeme Prvog srpskog ustanka izrazili beskrajno snažno čuvstvo koje se u novonastaloj srpskoj državi očitovalo u oslobodilačkim pohodima prema zapadu i istoku; narod Bosne i Hercegovine jedan je od najsvježijih i najjačih dijelova srpskog naroda; bosanski katolici su bezimena etnička skupina sastavljena od Hrvata, Srba i saksonskih rudara; Bosna i Hercegovina je za Srbiju ono što je Moskovska oblast za Rusiju; najveći dio Hrvatske napučen je izmiješanim pučanstvom; Hrvati su Srbi rimokatoličke vjeroispovijesti; slavonski varijetet nas podsjeća na rusku dušu; Makedonci su amorfnja slavenska masa ... itd, itd.

Ako se s time povežu tadašnje političke, gospodarske i strateške prilike u jugoistočnoj Europi, jasno je zašto je u tom "balkanskom kotlu" postajalo sve toplije, što je dovelo do usijanja i konačno do stalnih trvenja i ratova. Krleža će sebi svojstvenom stilskom britkošću zapisati da se "nalazimo u balkanskoj krčmi" u kojoj je netko ugasio svjetlo.

Da bi se još bolje vidjelo koliko je Balkan politički izfabricirana stvarnost sa određenim ciljem i svrhom, a bez ikakve znanstveno-geografske podloge, dobro